PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW KART PRACY · HISTORIA · KLASA 5

Dział 6. Społeczeństwo średniowiecza

Stany społeczne, rycerze, zakony, miasto i wieś, styl romański i gotycki. Sześć kart pracy: karta z najważniejszymi wiadomościami i przykładami, trzy karty ćwiczeń (w tym praca ze źródłem), dwa równoległe sprawdziany (grupy A i B) oraz pełny klucz odpowiedzi.

Karta	Temat	Zadania
1	**Społeczeństwo średniowiecza** Stany społeczne, rycerze, zakony, miasto i wieś, styl romański i gotycki	7 zad. 33 pkt
2	**Społeczeństwo średniowiecza – ćwiczenia** Stany, style, zakony	5 zad. 25 pkt
3	**Społeczeństwo – utrwalenie** Rycerstwo, cechy, życie na wsi, zabytki w regionie, lokacje	6 zad. 16 pkt
4	**Pracuję ze źródłem – miasto** Miasto średniowieczne, plan miasta, życie rzemieślnika	4 zad. 20 pkt
5	**Sprawdzian: społeczeństwo średniowiecza – grupa A** 30 minut · 20 pkt	6 zad. 20 pkt
6	**Sprawdzian: społeczeństwo średniowiecza – grupa B** 30 minut · 20 pkt	6 zad. 20 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 zawiera najważniejsze wiadomości i przykłady – od niej warto zacząć.
- Karty 2–4 to ćwiczenia podstawowe, utrwalenie oraz zastosowanie wiedzy w tekście, na źródle lub w sytuacji z życia.
- Karty 5 i 6 to równoległe sprawdziany (grupa A i grupa B) z tymi samymi typami zadań i tą samą punktacją – gotowe na lekcję.
- Każda karta mieści się na osobnych stronach i ma własną punktację – można ją wydrukować osobno jako pracę domową, kartkówkę lub zastępstwo.
- Klucz odpowiedzi do wszystkich kart znajduje się na końcu zestawu. Wersja DOCX pozwala dowolnie edytować zadania.

Materiał oryginalny dla klasy 5 szkoły podstawowej (rok szkolny 2026/2027). Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Społeczeństwo średniowiecza

Stany społeczne, rycerze, zakony, miasto i wieś, styl romański i gotycki

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 33 pkt

Przypomnij sobie

- Społeczeństwo dzieliło się na **stany**. O przynależności decydowało urodzenie, a nie zdolności.

Stan	Zajęcie	Powiedzenie średniowieczne
duchowieństwo	modlitwa, nauka, opieka nad chorymi	„ci, którzy się modlą”
rycerstwo	wojna i obrona	„ci, którzy walczą”
chłopi	uprawa ziemi	„ci, którzy pracują”
mieszczanie	rzemiosło i handel	stan, który wyrósł wraz z miastami

- **Rycerz** od dziecka uczył się walki: najpierw jako **paź**, potem **giermek**, wreszcie był pasowany na rycerza. Obowiązywał go **kodeks rycerski**: odwaga, wierność, obrona słabszych. Rycerze mieli **herby** – znaki swojego rodu.
- **Zakony** prowadziły szkoły, szpitale i przepisywały księgi. To w klasztorach przetrwała znaczna część wiedzy starożytnej. Klasztorem kierował **opat**. **Benedyktyni** żyli według hasła „módl się i pracuj”, **cystersi** słynęli z nowoczesnego rolnictwa i zakładania gospodarstw, a **franciszkanie** żyli w ubóstwie i pracowali wśród ludzi w miastach.
- Od XIII wieku na ziemiach polskich zakładano – **lokowano** – wiele nowych miast i wsi, często na **prawie niemieckim**. Osadnik dostawał ziemię, przez kilka pierwszych lat nie płacił nic (**wolnizna**), a potem płacił stały czynsz. Chłop dostawał zwykle **łan** ziemi (gospodarstwo). Chłopi oddawali panu daniny lub czynsz. Darmowa praca chłopa na polu pana to **pańszczyzna**. Lokację prowadził **zasadźca**, który potem zostawał sołtysem (na wsi) lub wójtem (w mieście). Lokacje sprowadzały osadników i ożywiały gospodarkę.
- **Miasta** otaczano murami. W centrum był **rynek** z **ratuszem** – siedzibą władz miasta. Rzemieślnicy zrzeszali się w **cechach**, a kupcy w gildiach. W warsztacie pracowali **mistrz**, **czeladnicy** i **uczniowie**; czeladnik zostawał mistrzem, gdy wykonał **majstersztyk**. Miasta lokowano na **prawie magdeburskim**, które dawało im samorząd: miastem rządziła rada złożona z **rajców**. Mieszczanie cenili pracowitość, oszczędność i uczciwość w handlu, a rycerze – odwagę, honor i sławę w walce.
- **Styl romański** (XI–XIII w.): grube mury, małe okna, półokrągłe łuki – budowle przysadziste jak twierdze. **Styl gotycki** (narodził się w połowie XII w. we Francji, na ziemiach polskich od XIII w.): strzeliste wieże, ostre łuki, wielkie witraże.

Stany w średniowieczu

rycerz z herbem – „ci, którzy walczą”
Kodeks Manesse, ok. 1305–1315

mnich przepisuje księgę – „ci, którzy się modlą”
psałterz Eadwine'a, XII w.

chłopi przy żniwach – „ci, którzy pracują”
„Tacuinum sanitatis”, XIV w.

Przykłady z wyjaśnieniem

Przykład 1. Dlaczego chłop nie mógł zostać rycerzem?
Bo o przynależności do stanu decydowało urodzenie. Granice między stanami były niemal nieprzekraczalne.

Przykład 2. Po co zakładano cechy?
Cech pilnował jakości wyrobów i cen, szkolił uczniów i bronił interesów rzemieślników danego zawodu.

Przykład 3. Jak odróżnić kościół romański od gotyckiego?
Romański jest niski i masywny, ma grube mury i małe okna. Gotycki jest strzelisty, ma ostre łuki i wielkie witraże.

Zadania

1 **Rozdziel zajęcia i cechy z ramki według stanów.** ___ / 8 pkt

przepisywanie ksiąg kodeks rycerski pańszczyzna cechy rzemieślnicze prowadzenie szpitali
służba wojskowa za lenno uprawa ziemi pana handel i rzemiosło

duchowieństwo	rycerstwo	chłopi	mieszczanie

2 **Uzupełnij zdania.** ___ / 4 pkt

1. Chłopiec uczący się na rycerza najpierw był _____, a potem _____.
2. Zrzeszenie rzemieślników jednego zawodu to _____.
3. Prawo dające miastom samorząd to prawo _____.
4. Styl z ostrymi łukami i wielkimi witrażami to styl _____.

3 **Połącz pojęcie z wyjaśnieniem.** ___ / 5 pkt

1. stan
2. pańszczyzna
3. cech
4. kodeks rycerski
5. witraż

a) darmowa praca chłopa na ziemi pana
b) grupa społeczna, do której należało się przez urodzenie
c) obraz ułożony z kolorowych szkieł
d) zbiór zasad obowiązujących rycerza
e) organizacja rzemieślników

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____

4 **Które zdanie o stylu romańskim jest prawdziwe?** ___ / 1 pkt

A. Budowle były masywne, miały grube mury i małe okna.
B. Charakteryzował go ostry łuk.
C. Powstał dopiero w XV wieku.
D. Budowle miały strzeliste wieże i wielkie okna.

Społeczeństwo średniowiecza – ćwiczenia

Stany, style, zakony

KARTA 2/6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 25 pkt

Pamiętaj: jeśli czegoś nie pamiętasz, wróć do ramki „Przypomnij sobie" na karcie 1.

psałterz Eadwine'a, XII w.

1 Przyporządkuj pojęcia do stanów. ___ / 8 pkt

klasztor pasowanie cech pańszczyzna opat herb ratusz łan ziemi

duchowieństwo	rycerstwo	mieszczaństwo	chłopi

2 Rozpoznaj cechy stylów architektonicznych. ___ / 6 pkt

grube mury strzeliste wieże małe okna witraże półkoliste łuki ostre łuki

styl romański	styl gotycki

3 Połącz zakon z hasłem lub cechą. ___ / 3 pkt

1. benedyktyni
2. cystersi
3. franciszkanie

a) ubóstwo, praca wśród ludzi w miastach

b) „módl się i pracuj"

c) rozwój rolnictwa i nowoczesnych gospodarstw

1 ____ 2 ____ 3 ____

4 Oceń prawdziwość zdań. ___ / 4 pkt

1. Chłopi stanowili większość ludności.	P	F
2. Cech zrzeszał rycerzy.	P	F
3. Kodeks rycerski nakazywał bronić słabszych.	P	F
4. W średniowiecznych klasztorach przepisywano księgi.	P	F

PIERWSZA ŁAWKA

Społeczeństwo – utrwalenie

Rycerstwo, cechy, życie na wsi, zabytki w regionie, lokacje

KARTA 3/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 16 pkt

Pamiętaj: przy datach ustal wiek; lata przed naszą erą liczymy wstecz – im większa liczba, tym dawniej.

„Tacuinum sanitatis", XIV w.

1 **Opisz drogę chłopca do rycerstwa (paź – giermek – rycerz). Potem porównaj życie rycerza z życiem mieszczanina – podaj jedną różnicę.** ___ / 4 pkt

2 **Wyjaśnij, czym zajmowały się cechy.** ___ / 2 pkt

3 **Wymień dwa obowiązki chłopów wobec pana.** ___ / 2 pkt

PIERWSZA ŁAWKA

Sprawdzian: społeczeństwo średniowiecza – grupa A

KARTA 5/6

30 minut · 20 pkt

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 20 pkt

1 Uzupełnij. ___ / 3 pkt

1. Okres, w którym osadnicy nie płacili czynszu: _____
2. Uroczystość, podczas której giermek zostawał rycerzem: _____
3. Zakon założony przez św. Benedykta, którego hasłem było „módl się i pracuj”: _____

2 Połącz osobę z opisem. ___ / 4 pkt

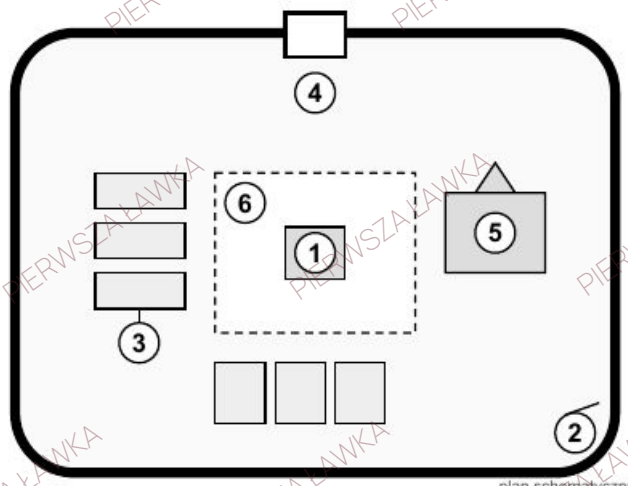
1. uczeń	a) członek rady miejskiej
2. czeladnik	b) pomocnik po kilku latach nauki, pracujący za wynagrodzenie
3. mistrz	c) rzemieślnik z własnym warsztatem, członek cechu
4. rajca	d) chłopiec uczący się zawodu u mistrza

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

3 Oceń prawdziwość zdań. ___ / 4 pkt

1. Franciszkanie żyli w bogactwie.	P	F
2. Styl gotycki narodził się we Francji.	P	F
3. Cystersi słynęli z nowoczesnego rolnictwa.	P	F
4. Wielkie witraże i strzeliste wieże to cechy stylu romańskiego.	P	F

4 Na schematycznym planie miasta numerami oznaczono jego części. Wpisz numery. ___ / 3 pkt

plan schematyczny

1. ratusz: _____
2. mury obronne: _____
3. kościół farny: _____

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Społeczeństwo średniowiecza – zestaw 6 kart pracy z kluczem, klasa 5

Podgląd pokazał 6 z 17 stron. Pełna wersja: 17 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Społeczeństwo średniowiecza – 7 zadań, 33 pkt
- Karta 2: Społeczeństwo średniowiecza – ćwiczenia – 5 zadań, 25 pkt
- Karta 3: Społeczeństwo – utrwalenie – 6 zadań, 16 pkt
- Karta 4: Pracuję ze źródłem – miasto – 4 zadania, 20 pkt
- Karta 5: Sprawdzian: społeczeństwo średniowiecza – grupa A – 6 zadań, 20 pkt
- Karta 6: Sprawdzian: społeczeństwo średniowiecza – grupa B – 6 zadań, 20 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości i pokazuje przykłady z wyjaśnieniem.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/historia-klasa-5-dzial-06-spoleczenstwo-sredniowiecza-zestaw